

ROLA POLITYKI SPOŁECZNEJ PAŃSTWA W KSZTAŁTOWANIU POZIOMU BEZROBOCIA

Elżbieta Stolarska-Szeląg^{1*}

¹ Politechnika Świętokrzyska, Wydział Zarządzania i Modelowania Komputerowego, Polska

Streszczenie: Poprawnie działająca polityka społeczna państwa powinna zaspokajać potrzeby wszystkich obywateli danego kraju, uwzględniając przy tym różne sytuacje wynikające ze zdarzeń losowych. Polityka socjalna, która jest ważną częścią polityki społecznej państwa, powinna być na bieżąco aktualizowana i zmieniana tak, aby mogła działać w warunkach zmian społecznych. Jest natomiast często mylona z polityką rodzinną prowadzoną przez państwo. Polityka rodzinna to zarówno szereg działań materialnych, jak i niematerialnych, które mają posłużyć zmianie tendencji niżu demograficznego. Celem artykułu jest próba prezentacji polskiej i europejskiej polityki rodzinnej w kontekście stosowania materialnych instrumentów wsparcia oraz ocena, czy stosowanie tych instrumentów może pociągać za sobą konsekwencje ekonomiczne w postaci wzrostu poziomu bezrobocia. Artykuł bazuje na analizie wybranej literatury przedmiotu, wtórnych danych statystycznych oraz prezentuje analizę porównawczą.

Słowa kluczowe: bezrobocie, modele polityki społecznej, polityka rodzinna, polityka socjalna, polityka społeczna

Kod klasyfikacji JEL: C1, G5, H5, I3, J2

Wprowadzenie

Przez politykę społeczną koryguje się mechanizmy rynkowe w taki sposób, aby niwelować nierówności społeczno-ekonomiczne i by wszyscy obywatele mogli żyć w dobrobycie. Do zadań państwa o modelu opiekuńczym należy równomierny rozkład dóbr wśród wszystkich obywateli, a także wzmacnianie najsłabszych grup społecznych (Miruć, 2017). Zadania te realizowane są przez polityki szczegółowe, jak

---

¹ Elżbieta Stolarska-Szeląg, dr, al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7, 25-314 Kielce, Polska, estolarskaszlag@tu.kielce.pl, <https://orcid.org/0000-0002-1463-0922>

* Autor korespondencyjny: Elżbieta Stolarska-Szeląg, estolarskaszlag@tu.kielce.pl

na przykład politykę socjalną, ochrony zdrowia, zatrudnienia, oświaty, rodzinną, mieszkaniową itd. Zatem polityka rodzinna stanowi ważny element całości polityki społecznej państwa. Na podstawie przeglądu literatury można wyróżnić trzy główne modele polityki społecznej: liberalny, socjaldemokratyczny i konserwatywny. Wymienione modele charakteryzują się określonym podejściem do istoty zasiłków socjalnych. Polityka społeczna państwa powinna między innymi aktywizować obywateli, pomagając rozwiązywać ich czasowe problemy tak, aby nie znaleźli się oni na stałe w grupie wymagającej pomocy czy w grupie osób bezrobotnych. Bezrobotny jest to natomiast osoba niezatrudniona i niewykonywująca innej pracy zarobkowej pomimo tego, że jest zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia.

Celem artykułu jest prezentacja polskiej i europejskiej polityki rodzinnej w kontekście stosowania materialnych instrumentów wsparcia oraz ocena, czy stosowanie tych instrumentów może pociągać za sobą konsekwencje ekonomiczne w postaci wzrostu poziomu bezrobocia.

W artykule dokonano analizy wybranej literatury przedmiotu, wtórnej analizy jakościowych danych statystycznych na podstawie raportów Głównego Urzędu Statystycznego i Eurostatu oraz analizy porównawczej.

Istota polityki społecznej – przegląd literatury

W polityce społecznej bardzo ważna jest racjonalność podejmowanych działań oraz ich efektywność. Środki finansowe, które przeznaczone są na działania socjalne, zazwyczaj nie odpowiadają stale zwiększającej się skali potrzeb społeczeństwa. Od socjologów i politologów wymaga się więc zwrócenia uwagi na obszary biznesowe oraz te, które wywodzą się bezpośrednio z teorii zarządzania. Odpowiednie zarządzanie polityką społeczną staje się skutecznym narzędziem dla polityków (Langsæther et al., 2022). Wymagane od aktorów polityki społecznej umiejętności, takie jak stałe zarządzanie zmianą, rozumowanie działania mechanizmów zarządzania publicznego oraz skuteczności ich zastosowania, wpisują obszar polityki społecznej nie tylko w zakres nauk socjologicznych, ale również nauk o zarządzaniu i jakości (Spicker, 2014).

Prowadzenie polityki społecznej przez państwo należy do jego funkcji, w zależności od przyjętego modelu zarządzania jego strukturami. Jest to zespół działań organizowanych przez państwo i jego poszczególne komórki. Działania te przyczyniają się do kształtowania warunków życia ludności danego kraju, a zwłaszcza środowiska pracy i zamieszkania. Polityka społeczna ma na celu zapewnienie wszystkim obywatelom możliwości edukacji, opieki zdrowotnej, mieszkania czy też żywności (Szarfenberg, 2018).

Polityka społeczna jest to szersze ujęcie tematyki funkcji państwa i obejmuje całokształt usług dostarczanych społeczeństwu przez państwo. Polityka socjalna, jako element polityki społecznej, ma na celu zapewnienie godnych warunków bytowych dla części społeczeństwa, która została w jakiś sposób z niego wykluczona, zazwyczaj przez zdarzenia losowe. Polityka rodzinna ma natomiast na celu między innymi wspieranie kobiet i mężczyzn w powiększaniu rodziny oraz ma zachęcać do

powrotu do pracy po urlopie macierzyńskim lub ojcowskim i przeciwdziałać wykluczeniu kobiet. Obydwie polityki stanowią część ogólnorozumianej polityki społecznej, którą prowadzi każde państwo.

Bardzo ciekawych rozważań nad funkcjonującymi w literaturze przedmiotu definicjami polityki społecznej i polityki rodzinnej podjął się Szarfenberg (2018). Według niego polityka społeczna i polityka rodzinna w państwie są ściśle związane z aktualnymi na dany moment doktrynami politycznymi. W zależności od władającej partii politycznej są one realizowane zgodnie z myślą liberalną, demokratyczną lub inną filozofią polityczną. Politycy wykorzystują politykę społeczną do prowadzenia gry politycznej wśród różnych grup społecznych. Najczęściej wykorzystywana jest ona do celów danej partii politycznej, a nie dla ogólnego dobra społeczeństwa. Podobną opinię wyraża również Śmigielska (2020), która analizuje skuteczność programu „Rodzina 500+” w Polsce. Według niej program ma bardzo wyraźną wadę. Przepisy dotyczące wypłaty świadczenia nie określają górnego pułapu dochodu na członka rodziny, dla której świadczenie jest wypłacane. W związku z tym z programu mogą korzystać również rodziny, których dochody znacznie przekraczają średnie zarobki w kraju. Nie potrzebują one wsparcia finansowego ze strony państwa, a program nie spełnia wtedy swojej podstawowej roli, jaką miała być motywacja do powiększenia rodziny i zapobiegania zjawisku ubóstwa wśród polskich rodzin. Oczywiście w ocenie działania programu należy wziąć pod uwagę również jego drugi cel, jakim jest wyeliminowanie ubóstwa skrajnego wśród dzieci. Dane przedstawione przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej wskazują na zmniejszenie zasięgu ubóstwa skrajnego wśród dzieci i zrównania go z ubóstwem ludzi starszych czy w wieku produkcyjnym (<https://www.gov.pl/web/rodzina/polskie...>). Program „Rodzina 500+” nie spełnia jednak najważniejszego, pronatalistycznego celu, a pozostaje znacznym obciążeniem dla budżetu państwa (Gromada, 2018). Pokazuje to, jak dużą wartość polityczną ma polityka społeczna państwa. Jeżeli dane rozwiązanie jest popularne w społeczeństwie i zapewnia poparcie dla partii rządzącej, to jego wartość polityczna jest ogromna.

Polityka społeczna cechuje się więc dwoma zasadniczymi wartościami. Jej wartość społeczna prowadzi do zwiększania dobrostanu społeczeństwa. Wartość polityczna polega na jej możliwości zwiększenia poparcia wyborców. Przez jej drugą wartość polityka ta nie musi być zawsze prowadzona jako korzystna dla całego społeczeństwa, a wręcz może obejmować tylko niektóre elity i szkodzić gospodarce. Tym samym powoduje występowanie różnic i niechęci względem siebie poszczególnych grup społecznych (np. osoby posiadające dzieci i osoby bezdzietne). Problematyczne jest również określenie wpływu danej polityki na cały system gospodarczy i na ludzi. Dlatego też założenia polityki społecznej są stale zmieniane, zgodnie z potrzebami danej grupy interesu (Popescu, 2015).

Badania dotyczące wyboru instrumentów polityki zawierają szeroki zakres czynników, które mogą wpływać na wybór poszczególnych instrumentów. Uważa się jednak, że wybór danego instrumentu jest zależny od takich czynników, jak struktura organizacyjna wdrażających, sytuacja makroekonomiczna, poziom rozwoju i preferowany ogólny typ zarządzania (Capano & Howlett, 2020). Rodzaj prowadzonej

polityki i wybór odpowiednich jej instrumentów osadzony jest we wzorcach rządzenia i relacjach pomiędzy państwem a społeczeństwem (Pollitt & Bouckaert, 2011). Społeczeństwo każdego kraju ma swoje subiektywne odczucia co do wyobrażenia o wsparciu społecznym i sposobach jego realizowania. Dlatego też relacje pomiędzy państwem, społeczeństwem i podmiotami prywatnymi kształtują kulturę polityczną kraju i wymuszają wprowadzenie pewnych rodzajów instrumentów dla krajów o danej kulturze politycznej (Ulybina, 2022).

Pomimo prób ujednoczenia zasad polityk społecznych w krajach Unii Europejskiej różnią się one od siebie znacznie pod względem udzielonego wsparcia. Badania nad polityką rodzinną sięgają już 1978 roku (Kamermań & Kahn, 1978), jednakże dopiero po 1992 roku (Lewis, 1992) zaczęto rozróżniać trzy modele wsparcia dopasowane do uwarunkowań kulturowych:

- model męskiego żywiciela rodziny, który popularny jest szczególnie w Wielkiej Brytanii; jest on uwarunkowany ograniczonym zakresem usług opiekuńczych dla dzieci i tym samym niskim udziałem kobiet w rynku pracy;
- zmodyfikowany model męskiego żywiciela rodziny, popularny we Francji, gdzie udział kobiet na rynku pracy jest wyższy, ale pracują one w niepełnym wymiarze godzin;
- słaby model męskiego żywiciela rodziny, praktykowany w krajach skandynawskich, gdzie mężczyźni dzielą z kobietami obowiązki domowe i udział kobiet na rynku pracy jest wysoki.

W późniejszym okresie zaczęto rozróżniać cztery główne modele polityki rodzinnej (Anttonen & Sipilä, 1996):

- skandynawski – równość płci, powszechny dostęp do usług opiekuńczych;
- południowouropejski – utrudniony dostęp do usług opiekuńczych;
- północnoeuropejski – system wsparcia ukierunkowany na rodziny z dziećmi;
- brytyjski – utrudniony dostęp do usług opiekuńczych, pomoc skierowana na konkretne przypadki.

W literaturze funkcjonowała również klasyfikacja polityki społecznej dla krajów należących do byłego bloku komunistycznego (Kovács, 2002). Obecnie najczęściej stosowany podział uwzględnia trzy modele polityki społecznej: socjaldemokratyczny, konserwatywny i liberalny (Szarfenberg, 2009).

Metodyka badawcza

Celem artykułu jest prezentacja polskiej i europejskiej polityki rodzinnej w kontekście stosowania materialnych instrumentów wsparcia oraz ocena, czy stosowanie tych instrumentów może pociągać za sobą konsekwencje ekonomiczne w postaci wzrostu poziomu bezrobocia. Analiza porównawcza została wykonana na podstawie analizy literatury przedmiotu oraz wtórnej analizy jakościowych danych statystycznych przedstawionych w raportach Głównego Urzędu Statystycznego i Eurostatu. Wtórna analiza danych jakościowych pozwala na zebranie informacji z różnych prób i połączenie ich w całość, co powoduje powiększenie reprezentatywności próby oraz zmierza do większego nasycenia danych. Badaniem objęto lata 2015-2021.

Analizy przeprowadzone w opracowaniu pozwoliły na poszerzenie wiedzy z zakresu rodzajów instrumentów wsparcia rodzin w ramach polityki społecznej realizowanej w Polsce i Europie oraz ukazanie możliwych ekonomicznych skutków działań w ramach tej polityki, wpływających na poziom bezrobocia.

Polityka rodzinna w Polsce i wybranych krajach europejskich

Polityka rodzinna jest i będzie tematem, który odegra kluczową funkcję w działalności polityków w następnych latach w całej Europie. Wynika to z faktu, że Europa zmagą się z kryzysem demograficznym (Bartek, 2022). Największym wyzwaniem dla rządzących staje się więc stworzenie takiej polityki prorodzinnej, która odpowie na niż demograficzny oraz nie będzie mocno obciążała budżetu państwa (Borgmann et al., 2019).

Najbardziej powszechnym świadczeniem z obszaru polityki rodzinnej w Polsce jest program „Rodzina 500+”, który obowiązuje od II kwartału 2016 roku i został wprowadzony przez rząd Zjednoczonej Prawicy. Od III kwartału 2019 roku program obejmuje nie tylko drugie i trzecie dziecko w rodzinie, ale również pierwsze dziecko, aż do ukończenia przez nie 18. roku życia (Babińska-Górecka et al., 2022).

W ramach prowadzenia polityki rodzinnej w Polsce możemy wyszczególnić również następujące programy pomocowe (<https://www.gov.pl/web/rodzina/programy...>):

- „Dobry start” – jednorazowa dopłata w wysokości 300 zł dla uczniów rozpoczynających rok szkolny;
- „Maluch+” – dofinansowanie dla miejsc opieki nad dziećmi do 3. roku życia – żłobków, klubów dziecięcych oraz dziennych opiekunów;
- „Karta Dużej Rodziny” – pakiet zniżek i uprawnień dla rodzin wielodzietnych (powyżej dwojga dzieci). Kartę można używać zarówno w instytucjach publicznych, jak i prywatnych;
- świadczenia rodzinne – zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku oraz świadczenia opiekuńcze, zapomoga z tytułu narodzin dziecka.

W Szwajcarii każda rodzina posiadająca dziecko może wnioskować o zasiłek na nie. Zasiłek rodzinny jest uzależniony od sytuacji materialnej rodziny i zatrudnienia jej poszczególnych członków. Aby otrzymać zasiłek, należy zarabiać minimum 580 franków miesięcznie (około 600 euro). Jeżeli zarobki są niższe, to rodzina zostaje objęta zasiłkiem dla bezrobotnych. Zasiłki rodzinne w Szwajcarii to „Kinderzulage” (do 16. roku życia dziecka, w wysokości 200 franków miesięcznie) i „Ausbildungszulage” (od 16. do 25. roku życia, pod warunkiem kontynuowania nauki przez dziecko, w wysokości 250 franków miesięcznie). Urlop macierzyński trwa 14 tygodni (<https://silverhand.eu/>).

Podobnie sytuacja przedstawia się w Niemczech, gdzie osobom mieszkającym i pracującym na terenie Niemiec przysługuje zasiłek rodzinny „Kindergeld”. W tym przypadku nie ma jednak określonej dolnej kwoty dochodu na jednego członka rodziny. Zasiłek wypłacany jest do 18. bądź 25. roku życia dziecka. Podstawą do uzyskania „Kindergeld” jest nieograniczony obowiązek podatkowy rodzica składającego wniosek o wypłatę świadczenia. Oznacza to, że osoba składająca wniosek musi być zatrudniona i odprowadzać podatki. Kwota zasiłku to 219 euro na pierwsze

i drugie dziecko, 225 euro na trzecie dziecko i 250 euro na każde kolejne dziecko (<https://www.arbeitsagentur.de/...>).

W Danii w ramach polityki rodzinnej można uzyskać zasiłek na dziecko. „Børneydelse” maleje wraz z wiekiem dziecka. Do 3. roku życia wynosi on około 618 euro. Dla dziecka w wieku do 6 lat 489 euro, kolejno dla dziecka do 15. roku życia 385 euro i do 18. roku życia 128 euro. Zasiłek przysługuje w sytuacji, gdy jeden z rodziców pracuje w Danii. Jeżeli drugi z rodziców jest bezrobotny i przebywa na stałe poza granicami Dani, to w dalszym ciągu można otrzymywać „Børneydelse”.

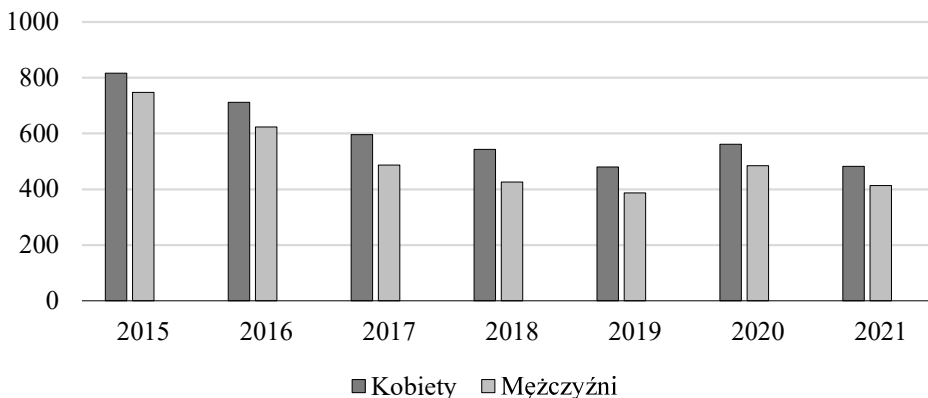
W Wielkiej Brytanii działa rozbudowany system świadczeń rodzinnych. Należą do nich nie tylko zasiłki i ulgi, ale również świadczenia wypłacane przez pracodawcę. Podstawowym zasiłkiem w Wielkiej Brytanii, który wypłacany jest w związku z urodzeniem dziecka przez kobietę pracującą na podstawie umowy o pracę, jest „Statutory Maternity Pay”. Jest to odpowiednik polskiego zasiłku macierzyńskiego wypłacanego przez pracodawcę. Jest on należny kobietom, które przed narodzinami dziecka zarabiały co najmniej 118 funtów netto tygodniowo. Wysokość zasiłku wynosi 90% średnich tygodniowych zarobków netto przez pierwsze 6 tygodni oraz 156,66 funtów lub 90% średnich tygodniowych zarobków netto przez 33 tygodnie. Co ciekawe, w przypadku powrotu do Polski, zasiłek nadal jest wypłacany. Jeżeli z powodu zbyt niskich zarobków, samozatrudnienia lub zbyt krótkiego okresu pracy kobieta nie może otrzymać „Statutory Maternity Pay”, może wnioskować o „Maternity Allowance”, który wypłacany jest przez państwo. Otrzymanie zasiłku jest również obarczone spełnieniem pewnych wymogów związanych ze stażem pracy i minimalnym wynagrodzeniem. Wielka Brytania posiada również odpowiednik polskiego programu „Rodzina 500+” – „Child Benefit”. Jest to zasiłek wypłacany niezależnie od osiągniętych dochodów, dla osób wychowujących dzieci do 16. lub 20. roku życia. Wysokość zasiłku wynosi 21,80 funtów tygodniowo na najstarsze lub jedyne dziecko oraz 14,45 funtów tygodniowo na każde z pozostałych dzieci. Kolejnym świadczeniem przysługującym rodzicom, ale zależnym od progów dochodowych, jest „Child Tax Credit”. Świadczenie jest wypłacane opiekunom dziecka, którzy znajdują się w ciężkiej sytuacji materialnej (www.gov.uk/browse/...).

Polityka rodzinna a poziom bezrobocia w Polsce i wybranych krajach europejskich

Badacze prowadzą naukowy dyskus nad tym, jak poszczególne modele polityki społecznej wpływają na określone zachowania jednostek. Badania oscylują wokół wpływu wysokości świadczeń i ich charakteru na zachowania beneficjentów oraz występowanie nierównowag ekonomicznych. Nasuwa się więc pytanie, czy wysokość zasiłków rzutuje na poziom bezrobocia. Oczywiście jest, że wysokość zasiłku wpływa na motywację do podejmowania pracy zarobkowej (Hall, 2005). W sytuacji, kiedy suma otrzymywanych zasiłków zbliża się do wynagrodzenia za pracę, bodźce do jej podjęcia są znacznie osłabione (Kowalski, 2010). Bezrobocie jako zjawisko ekonomiczne występuje w każdym państwie na świecie, na większą lub mniejszą skalę. Istnieją mikroekonomiczne dowody, które wskazują, że im wyższe zasiłki dla

bezrobotnych ustala państwo, tym wyższy jest poziom bezrobocia (Card et al., 2015). Rynki pracy pozostają w silnej korelacji z cyklami koniunkturalnymi. Zmienność wskaźnika poszukiwania pracy i bezrobocia jest większa niż zmienność wskaźnika produktywności i produkcji (Shimer, 2005).

Na Rysunku 1 przedstawiono dane na temat bezrobotnych kobiet i bezrobotnych mężczyzn w latach 2015-2021 w Polsce.

Rysunek 1. Bezrobocie (rejestrowane) kobiet i mężczyzn w latach 2015-2021 w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych na (www.stat.gov.pl)

Analizując dane przedstawione na Rysunku 1, można zauważyć, że kobiety mają trudniejszy dostęp do zatrudnienia niż mężczyźni. Jako jeden z powodów takiego stanu można wskazać, wciąż funkcjonujący w Polsce, tradycyjny podział obowiązków rodzinnych (Wilk, 2018).

W latach 2017-2019 rząd Finlandii prowadził eksperyment, w ramach którego grupa losowo wybranych 2 tysięcy bezrobotnych otrzymywała nieopodatkowany dochód w wysokości 560 euro miesięcznie, bez względu na to, czy aktywnie poszukiwali oni pracy, czy nie. Wyniki eksperymentu wskazały, że osoby, które otrzymywały bezwarunkowy dochód podstawowy, wykazywały więcej chęci w poszukiwaniu pracy i były nieznacznie bardziej aktywne zawodowo, w stosunku do grupy kontrolnej, w której znajdowały się osoby, które otrzymywały zwykły zasiłek dla bezrobotnych. W Finlandii mamy do czynienia z socjaldemokratycznym modelem polityki społecznej, który według niektórych naukowców (Kowalski, 2010) powinien dawać gorsze rezultaty, niż ma to miejsce w przypadku modelu liberalnego. Literatura przedmiotu daje jednak obraz tej zależności, który jest bardziej zawiły.

Czapski (2018) uważa, że wprowadzenie programów socjalnych przyczynia się do zmniejszenia występowania zjawiska bezrobocia, zwłaszcza wśród kobiet. Poziom stopy bezrobocia rośnie wraz z wysokością świadczeń i okresem ich otrzymywania. Również zbytne obciążenie społeczeństwa podatkami, szczególnie na niewspółmiernym poziomie do zarobków na poziomie płacy minimalnej, może przyczynić się do wzrostu stopy bezrobocia. Kowalski (2010) wskazuje natomiast, że polityka państwa dobrobytu wymusza na społeczeństwie aktywność zawodową.

Jako przykład podaje współczynniki aktywności zawodowej zarejestrowane w 2008 roku w Szwecji, Niemczech i Stanach Zjednoczonych. Według tych danych najmniejsza stopa bezrobocia była w Szwecji, gdzie przyjęty został socjaldemokratyczny wzorzec. Dla uaktualnienia danych w Tabeli 1 zostały porównane wysokości stopy bezrobocia rejestrowanego w wybranych państwach cechujących się trzema modelami polityki społecznej.

Tabela 1. Stopa bezrobocia w lipcu 2022 roku w wybranych państwach Europy

Model	Państwo	Stopa bezrobocia rejestrowanego	Średnia
Socjaldemokratyczny	Norwegia	3,2	4,98
	Szwecja	7,4	
	Finlandia	6,8	
	Dania	2,5	
Konserwatywny	Austria	5,9	5,48
	Francja	7,5	
	Belgia	5,6	
	Niemcy	2,9	
Liberalny	Wielka Brytania	3,8	3,75
	Irlandia	4,3	
	Kanada	4,9	
	Szwajcaria	2,0	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych na (www.stat.gov.pl)

Najniższa stopa bezrobocia została zarejestrowana w Szwajcarii (model liberalny) i w Danii (model socjaldemokratyczny), następnie w Niemczech (konserwatywny), Norwegii (socjaldemokratyczny) i Wielkiej Brytanii (liberalny). Analiza porównawcza stopy bezrobocia w wyżej wymienionych państwach może wskazywać na fakt, że przyjęty model polityki społecznej ma wpływ na poziom bezrobocia lub ma wpływ marginalny, pozostający w korelacji z innymi czynnikami, jak stan gospodarki czy uwarunkowania kulturowe. Najniższe grupowe wyniki uzyskano dla modelu liberalnego.

Podsumowanie

Celem artykułu była prezentacja polskiej i europejskiej polityki rodzinnej w kontekście stosowania materialnych instrumentów wsparcia oraz ocena, czy stosowanie tych instrumentów może pociągać za sobą konsekwencje ekonomiczne w postaci wzrostu poziomu bezrobocia. Analiza literatury pokazała, iż badacze uważają, że przyjęcie założeń danego modelu polityki społecznej wpływa na określone zachowania jednostek. Badania dotyczą najczęściej wpływu wysokości świadczeń na zachowania ludności i występowania zjawiska bezrobocia. Według niektórych

naukowców w sytuacji, kiedy suma otrzymywanych zasiłków zbliża się do wynagrodzenia za pracę, bodźce do jej podjęcia są znacznie osłabione. Bezrobocie jako zjawisko ekonomiczne występuje w każdym państwie na świecie na większą lub mniejszą skalę.

Badanie zostało wykonane na podstawie analizy wtórnej jakościowych danych zastanych. W artykule przeanalizowano oddziaływanie polityki społecznej, a konkretnie polityki rodzinnej i socjalnej, na powstanie nierównowagi ekonomicznej, jaką jest zjawisko bezrobocia w Polsce i wybranych krajach europejskich. Dokonano analizy wskaźników bezrobocia na okres lipca 2022 roku w państwach z każdego z trzech modeli polityki społecznej: socjaldemokratycznego, konserwatywnego i liberalnego. Najniższą średnią uzyskała grupa państw przypisanych do modelu liberalnego. W każdym z analizowanych państw mamy do czynienia z większym bezrobociem wśród kobiet, niższym wśród mężczyzn. Sytuacja taka wynika z kontekstu psychologii społecznej lub uwarunkowań danej tradycji w poszczególnych państwach. W Polsce od 2015 roku stale zmniejsza się poziom bezrobocia wśród kobiet i mężczyzn. Pomimo wprowadzenia programu „Rodzina 500+” nie zwiększyło się ono.

Niektórzy z naukowców podnoszą, że istnieją makroekonomiczne dowody, które wskazują, że im wyższe zasiłki dla bezrobotnych ustala państwo, tym wyższy jest poziom bezrobocia, oraz że poziom stopy bezrobocia rośnie wraz z wysokością świadczeń i okresem ich otrzymywania. Inni zaś wskazują, że polityka państwa dobrobytu wymusza na społeczeństwie aktywność zawodową. Analizując ten fragmentaryczny obszar wpływający na ogólną sytuację związaną z zatrudnieniem, można przyjąć, że odpowiednio modelowana polityka socjalna i rodzinna państwa może wpływać na poziom bezrobocia. Niemożliwe jest jednak ustalenie stopnia tej zależności. Proces ustalenia przyczyn występowania bezrobocia jest bardzo skomplikowany. Rynek pracy uzależniony jest od wahań popytu i podaży, wielkości występujących na nim instytucji, ogólnej kondycji finansowej państwa, stanu gospodarki itd., dlatego też proste, fragmentaryczne analizy dają możliwość rozpoznania niezbyt pewnych korelacji (Freeman, 2005). Dodatkowo problematyczne staje się przypasowanie rezultatów polityki socjalnej i rodzinnej jednego kraju do polityk tożsamy i ich wpływu na bezrobocie w innych krajach. Dzieje się tak z prozaicznego powodu, jakim jest fakt, że na zachowania ludzi oddziałuje nie tylko pomoc finansowa państwa, ale również uwarunkowania kulturowe danego społeczeństwa. Dlatego też wnioskowanie na podstawie wyników uzyskanych w jednym kraju jest niepewne pod względem otrzymanych rezultatów w drugim.

Literatura

- Anttonen, A., & Sipilä, J. (1996). European Social Care Services: Is It Possible to Identify Models?. *Journal of European Social Policy*, 6(2), 87-100. DOI: 10.1177/095892879600600201
- Babińska-Górecka, R., Lewandowicz-Machnikowska, M., & Nitecki, S. (2022). *Meritum. Pomoc społeczna, wsparcie socjalne*. Wolters Kluwer.
- Bartek, J. (2022). Employment Potential Index of Older People in the European Union. *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie*, 46, 7-21. DOI: 10.17512/znpcz.2022.2.01

- Borgmann, L. S., Rattay, P., & Lampert, T. (2019). Health-Related Consequences of Work-Family Conflict from a European Perspective: Results of a Scoping Review. *Frontiers in Public Health*, 7(189). DOI: 10.3389/fpubh.2019.00189
- Capano, G., & Howlett, M. (2020). The Knowns and Unknowns of Policy Instrument Analysis: Policy Tools and the Current. *Research Agenda on Policy Mixes*. DOI: 10.1177/2158244019900568C
- Card, D., Lee, D. S., Pei, Z., & Weber, A. (2015). Inference on Causal Effects in a Generalized Regression Kink Design. *Econometrica*, 83(6), 2453-2483. DOI: 10.3982/ECTA11224
- Czapski, G. (2018). Bezrobocie wśród kobiet – wybór czy przymus?. *Rynek – Społeczeństwo – Kultura*, 31, 88-91.
- Freeman, R. B. (2005). Labour Market Institutions without Binders: The Debate over Flexibility and Labour Market Performance. *International Economic Journal*, 19(2). DOI: 10.3386/w11286
- Gromada, A. (2018). Czemu służy program Rodzina 500 plus? Analiza celów polityki publicznej i polityki partyjnej. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 80(3), 231-244. DOI: 10.14746/rpeis.2018.80.3.18
- Hall, R. E. (2005). Employment Fluctuations with Equilibrium Wage Stickiness. *American Economic Review*, 95(1). DOI: 10.1257/0002828053828482
<https://silverhand.eu/>
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/>
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/dzieci-i-rodzina>
<https://wei.org.pl/projekty/agenda-polska/>
<https://www.arbeitsagentur.de/familie-und-kinder>
<https://www.gov.pl/attachment/af9c5267-0afe-443f-a2c8-fb4b60c6ebd7>
<https://www.gov.pl/web/rodzina/programy-i-projekty>
<https://www.gov.pl/web/rodzina/polskie-dzieci-wsrod-najmniej-zagrozonych-ubostwem-w-ue>
<https://www.gov.uk/browse/childcare-parenting>
<https://www.sejm.gov.pl>
- Kamerman, S. B., & Kahn, A. J. (1978). *Family Policy: Government and Families in Fourteen Countries*. Columbia University Press.
- Kovacs, J. M. (2002). Approaching the EU and Reaching the US? Rival Narratives on Transforming Welfare Regimes in East-Central Europe. *West European Politics*, 25(2), 175-204. DOI: 10.1080/713869590
- Kowalski, R. (2010). Polityka społeczna jako instrument kształtowania zachowań jednostek. W: Z. Dach (Red.), *Otoczenie ekonomiczne a zachowania podmiotów rynkowych* (s. 51-68). Polskie Towarzystwo Ekonomiczne.
- Langsæther, P., Goubin, E. S., & Haugsgjerd, A. (2022). Subverted Expectations and Social Democratic Austerity: How Voters' Reactions to Policies Are Conditional on the Policy-Implementing Actor. *Electoral Studies*, 80, 102529. DOI: 10.1016/j.electstud.2022.102529
- Lewis, J. (1992). Gender and the Development of Welfare Regimes. *Journal of European Social Policy*, 2(3), 159-173. DOI: 10.1177/095892879200200301
- Miruć, A. (2017). Funkcja socjalna państwa w warunkach globalizacji na przykładzie pomocy społecznej. W: S. Bożyk, A. Olechno (Red.), *Ustrój państwa, myśl polityczno-prawna, współczesne systemy rządów: prace zbiorcze* (s. 457-472). Wydawnictwo Temida 2.
- Pollitt, C., & Bouckaert, G. (2011). *Public Management Reform* (3rd ed.). Oxford University Press.
- Popescu, R. (2015). Changes in Patterns of Social Policy – Family Quality of Life and Policy Implementation. *Procedia Economics and Finance*, 22, 836-845. DOI: 10.1016/S2212-5671(15)00315-9
- Rajkiewicz, A. (1988). Istota polityki społecznej – wczoraj i dziś. W: A. Rajkiewicz, J. Supińska, M. Książkowski (Red.), *Polityka społeczna* (s. 17-25). Wydawnictwo Naukowe Śląsk.
- Shimer, R. (2005). The Cyclical Behavior of Equilibrium Unemployment and Vacancies. *American Economic Review*, 95(1), 25-49. DOI: 10.1257/0002828053828572
- Spicker, P. (2014). *Polityka społeczna – teoria*. Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich.
- Szarfenberg, R. (2009). Modele polityki społecznej w teorii i praktyce. *Problemy Polityki Społecznej*, 12, 15-55.
- Szarfenberg, R. (2018). *Pojęcie polityki społecznej*. IPS.

- Śmigielska, D. (2020). Realizacja i skutki programu „Rodzina 500+” w Polsce. *Myśl Ekonomiczna i Polityczna*, 2(69), 72-89. DOI: 10.26399/meip.2(69).2020.11/d.smigielska
- Ulybina, O. (2022). Policy Instrument Choice under Globalization: Do Authoritarian States Choose Differently?. *World Development*, 151, 105774. DOI: 10.1016/j.worlddev.2021.105774
- Wilk, A. (2018). Kobieta na rynku pracy – obiekt dyskryminacji czy nieodkryty potencjał?. *Studia i Prace WNEiZ US*, 52(3), 167-176. DOI: 10.18276/sip.2018.52/3-16
- Znańska-Kozłowska, K. (2019). *Bezrobocie kobiet na rynku pracy*. <https://prawodlamam.pl/bezrobocie-kobiet-na-ryнку-pracy/>

Wkład autorów: 100%.

Konflikt interesów: Brak konfliktu interesów.

Źródła finansowania: Finansowanie własne.

THE ROLE OF STATE SOCIAL POLICY IN SHAPING THE LEVEL OF UNEMPLOYMENT

Abstract: A properly functioning social policy of the state should meet the needs of all citizens of a given country, taking into account various situations resulting from random events. The welfare policy, which is an important part of the state's social policy, should be updated and changed on an ongoing basis so that it can operate in conditions of social change. However, it is often confused with family policy pursued by the state. Family policy is both a series of material and non-material activities that are to help change the trends of the demographic decline. The aim of the article is an attempt to present Polish and European family policy in the context of the use of material support instruments and to assess whether the use of these instruments may entail economic consequences in the form of an increase in the level of unemployment. The article is based on an analysis of selected literature, secondary statistical data and presents a comparative analysis.

Keywords: unemployment, models of social policy, family policy, social policy, social policy

Articles published in the journal are made available under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International Public License. Certain rights reserved for the Czestochowa University of Technology.

